

Prolog

Svatba v Brooklynu

NEWYORSKÝ GENEALOGICKÝ ARCHIV UCHOVÁVÁ TISÍC ČTYŘICET devět linkovaných stránek dokumentů se svědomitou evidencí novomanželů, kteří v Brooklynu uzavřeli sňatek v roce 1953. Kdesi mezi čísla oddacích listů a sloupky dat zaznamenaných krasopisnými černými klikyháky jsou i jména páru, který si řekl „ano“ jistého květnového odpoledne v malé obřadní a zároveň hodovní síni jedné z židovských enkláv čtvrti.

Na jejich svatbě se šťastně prošlo několik časových rovin a stala se událostí, jež určila běh více než desítky životů a od níž se odvíjí přinejmenším jeden milostný příběh. Proto je tím pozoruhodnější, že alespoň v tomto smyslu jsou ženich a nevěsta naprosto nepodstatní. Jejich role v příběhu tvoří poznámku pod čarou, a dokonce i jejich jména dávno upadla v zapomnění. Mnohem důležitější

totiž je, kdo se jejich veselky účastnil a k čemu mezi danými svatebčany došlo.

K pozvaným hostům totiž patřil i Philip Lazowski. Třiadvacetiletý student ješivy ráno co ráno naskakoval v Brooklynu na metro směr Manhattan, vystupoval na Sto-pětaosmdesáté západní ulici a mířil na Yeshiva University, odkud se vracel na stanici Flatbush Avenue, aby stihl večerní přednášky na Brooklyn College. Ačkoliv urostlý tmavovlasý imigrant se vzhledem intelektuála pobýval v New Yorku téměř pátým rokem, měl nesmělý přízvuk a novému životu ve Spojených státech se ještě nepřizpůsobil.

S návštěvou jarní svatby, kam ho pozval spolužák z ješivy, Philip dlouho váhal a teď se toporně motal davy amerického mládí, které kolem něj proplouvalo ve šviháckých sáčkách a šustilo v krinolínách. Když síň zaplnila hudba a společnost se zvedla, aby se připojila k novomanželům na parketu, zůstal ve vypůjčeném obleku celý nesvůj sedět u stolu. Ve stejném rozpoložení se na židli vedle něj ocitla slečna s havraními vlasy a jasnými hnědými očima. Dali se do řeči a zjistili, že mají mnoho společného. Jmenovala se Gloria a také chodila na večerní přednášky na téže brooklynské veřejné vysoké škole. Jako on pocházela z městečka v Polsku. A i ona unikla nacistickému vraždění, když se jí podařilo utéct do Bělověžského pralesa, kde se přidala k partyzánům.

Jakmile uslyšela, že se Philip narodil ve vesnici Bilica, celá se rozzářila: „Znám paní, která kdysi zachránila kluka z Bilici.“ Je to maminka její kamarádky, kterou potkala v utečeneckém táboře v Itálii, a teď bydlí v Connecticutu. Shodou okolností u nich nedávno byla na návštěvě. „Ale neví, jestli ten kluk přežil,“ dodala Gloria.

Prolog

„Jak ho zachránila?“ zajímal se.

Pověděla mu, že maminka její kamarádky riskovala pro jeho záchranu život a bezpečí vlastních dvou dcer při prvním masakru v Žetlu.

Philipovi se při těch slovech rozbušilo srdce – ten příběh totiž znal. „To jsem byl já,“ vyhrkl. „Ten kluk jsem já.“

Pár minut nato už pádil po schodech dolů, kde byl telefonní automat. Samým rozrušením stěží vytočil spojovatelku, zatímco nad ním vířilo svatební veselí.

Konečně se ohlásila. Vložil patřičný obnos, vyžádal si dálkový hovor a spojovatelka se ho zeptala, komu chce volat. „Paní Rabinowitzové,“ odpověděl. Jenomže v Hartfordu bylo na jméno Rabinowitz vedeno hned šest čísel. Co má dělat, ptala se telefonistka.

Philip zalovil v kapse – měl drobné jen na jeden hovor. Zhluboka se nadechl. „Zkuste to první,“ vypravil ze sebe.

Na lince se ozvalo vyzvánění.

Zazněl ženský hlas.

Byla to ona – Miriam Rabinowitzová, žena, která ho zachránila. Konečně ji našel.

*

Svatební obřady jsou oslavou života a pojí se s nimi příslib budoucnosti. Zároveň vytvářejí mosty mezi lidmi, rodinami a formativními léty. Snad proto mělo k oné šťastně předurčené události dojít právě na svatbě.

Ale dokonce i tehdy, v roce 1953, téměř deset let po oficiálním ukončení druhé světové války, se našli tací, kteří ve spojení dvou lidí židovského původu viděli v podstatě záznak. Svět se právě vynořil z nejtemnější éry novodobých

dějin a společně musel nahrazovat ztrátu šedesáti milionů lidských bytostí. Ze šesti milionů obětí holokaustu pocházela polovina z Polska. V roce 1950 zůstalo z tamního třímilionového židovského obyvatelstva, napočítaného v roce 1933, pouhých čtyřicet pět tisíc osob. Z těch, kdo uprchli do *Bělověžské pušči*, přežilo ještě menší procento lidí.

Pouhý týden po svatbě – snad že osud potřeboval dát najevo, jak mocně zasáhl do shledání Philipa Lazowského a Miriam Rabinowitzové – přišla o život ona úchvatná bruneta z brooklynské hostiny: Glorii Koslowskou srazil 23. května 1953 na přechodu Pitkin Avenue opilý řidič. Její smrt by byla tragická tak jako tak: ale že inteligentní mladou ženu překypující odhodláním žít sprovodil ze světa, kde vytrvala s vynaložením tolika sil, pouhý okamžik na kluzké ulici v Brooklynu, téměř šest a půl tisíce kilometrů daleko od míst, kde unikla nacistům, však působila ještě nesmyslněji a konec jejího bytí postrádal jakoukoliv přirozenou symetrii či spravedlnost.

Přesto Gloriiina existence vedla k novému životu. Stala se pojítkem mezi dvěma rodinami a umožnila vyklíčit rodině třetí – jen proto, že znovu svedla dohromady chlapce z Bilici se ženou, která ho kdysi zachránila.

Holokaust čítá mnoho příběhů o lásce a přežití, příběhů mimořádné houževnatosti a odvahy, které značně překračují jakoukoliv představu o tom, co všechno člověk dokáže vydržet. Spousta z nich zahrnuje nečekané osudové zvraty a pár z nich dokonce zázrakem dopadlo šťastně.

Jsou to silné milostné příběhy ze strašlivých časů – a ten následující k nim rozhodně patří.